

2023 m. sausio 19 d., ketvirtadienis

P9_TA(2023)0015

Tribunolo dėl agresijos nusikaltimo prieš Ukrainą steigimas**2023 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl tribunolo dėl agresijos nusikaltimo prieš Ukrainą steigimo (2022/3017(RSP))**

(2023/C 214/10)

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezolucijas dėl Ukrainos ir Rusijos, ypač į 2022 m. gegužės 19 d. rezoluciją dėl kovos su nebaudžiamumu už karo nusikaltimus Ukrainoje ⁽¹⁾ ir į 2022 m. lapkričio 23 d. rezoluciją dėl Rusijos Federacijos pripažinimo terorizmą remiančia valstybe ⁽²⁾,
- atsižvelgdamas į 1942 m. sausio 13 d. Londono deklaraciją,
- atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų Chartiją,
- atsižvelgdamas į JT Generalinės Asamblėjos 1974 m. gruodžio 14 d. rezoluciją 3314 (XXIX) dėl agresijos apibrėžties ir 1950 m. lapkričio 3 d. rezoluciją 377(V) (Vienijimosi dėl taikos rezoliucija),
- atsižvelgdamas į Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) Romos statutą, ypač į jo 8a straipsnį, ir į Kampalos pakeitimus dėl agresijos nusikaltimo, taip pat į 2006 m. TBT ir ES susitarimą dėl bendradarbiavimo ir pagalbos teikimo,
- atsižvelgdamas į Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezolucijas 2433(2022), 2436(2022), 2463(2022) ir 2473(2022),
- atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 16 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo nutartį dėl tvirtinimų dėl genocido pagal Konvenciją dėl kelio užkirtimo genocido nusikaltimui ir baudimo už jį,
- atsižvelgdamas į 2022 m. liepos 2–6 d. vykusioje Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos parlamentinės asamblėjos 29-ojoje metinėje sesijoje priimtą rezoluciją „Rusijos Federacijos agresijos karas prieš Ukrainą ir jos žmones ir jo keliami grėsmė saugumui visame ESBO regione“,
- atsižvelgdamas į 2022 m. spalio 16 d. Estijos, Latvijos ir Lietuvos užsienio reikalų ministrų bendrą pareiškimą, kuriame raginama įsteigti specialųjį tribunolą dėl agresijos nusikaltimo prieš Ukrainą,
- atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 2 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoluciją „Agresija prieš Ukrainą“ ir 2022 m. spalio 12 d. rezoluciją „Ukrainos teritorinis vientisumas: Jungtinių Tautų Chartijos principų gynimas“,
- atsižvelgdamas į JT Generalinės Asamblėjos 2022 m. lapkričio 2 d. rezoluciją „Tarptautinio baudžiamojo teismo ataskaita“ ir 2022 m. lapkričio 14 d. rezoluciją „Pritarimas kompensacijai ir reparacijai už agresiją prieš Ukrainą“,
- atsižvelgdamas į Europos Vadovų Tarybos 2022 m. spalio 20 ir 21 d. bei 2022 m. gruodžio 15 d. išvadas,
- atsižvelgdamas į Komisijos pirmininkės Ursulos von der Leyen 2022 m. lapkričio 30 d. pareiškimą dėl Rusijos atsakomybės ir išaldyto Rusijos turto naudojimo, kuriame ji nurodo, kad reikia įsteigti specializuotą teismą, kuris remiant JT tirtų Rusijos agresijos prieš Ukrainą nusikaltimą ir už jį trauktų baudžiamojon atsakomybėn, ir į vėlesnius susijusius Vokietijos, Lenkijos ir kitų šalių aukšto lygio pareiškimus,

⁽¹⁾ OL C 479, 2022 12 16, p. 68.

⁽²⁾ Priimti tekstai, P9_TA(2022)0405.

2023 m. sausio 19 d., ketvirtadienis

- atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 132 straipsnio 2 ir 4 dalis,
- A. kadangi, vadovaujantis JT Chartija ir tarptautinės teisės principais, visos valstybės yra vienodai suverenios ir, palaikydamos tarptautinius santykius, turi susilaikyti nuo grasinimų arba jėgos naudojimo prieš bet kurios valstybės teritorinį vientisumą ar politinę nepriklausomybę;
- B. kadangi nuo 2014 m. vasario mėn. Rusija vykdė neteisėtą, neišprovokuotą ir nepagrįstą agresijos karą prieš Ukrainą ir jį atnaujino 2022 m. vasario 24 d. pradėdama masinę invaziją į Ukrainą;
- C. kadangi Rusijos Federacijos agresijos karas prieš Ukrainą yra akivaizdus ir šiurkštus JT Chartijos, pagrindinių tarptautinės teisės principų ir įvairių tarptautinių susitarimų, tokių kaip Helsinkio baigiamasis aktas, Paryžiaus chartija dėl naujos Europos ir Budapešto memorandumas, pažeidimas;
- D. kadangi per šį laikotarpį Rusijos pajėgos rengė beatodairiškus išpuolius prieš gyvenamas vietas ir civilinę infrastruktūrą, nužudė tūkstančius Ukrainos civilių gyventojų ir visoje šalyje vykdė teroro aktus, nukreiptus prieš civilinę infrastruktūrą;
- E. kadangi jau nužudyti tūkstančiai gyventojų, įskaitant vaikus, ir dar daugiau jų buvo kankinami, persekiojami, patyrė seksualinį smurtą, buvo pagrobti ar priverstinai perkelti; kadangi šis nežmoniškas Rusijos pajėgų ir patikėtinių elgesys yra absoliutus tarptautinės humanitarinės teisės nepaisymas;
- F. kadangi Rusijos ginkluotųjų pajėgų įvykdyti žiaurumai Bučoje, Irpinėje ir daugelyje kitų Ukrainos miestų Rusijos okupacijos metu, apie kuriuos buvo pranešta, atskleidžia Rusijos Federacijos agresijos karo prieš Ukrainą brutalumą ir parodo, kad svarbu imtis koordinuotų tarptautinių veiksmų siekiant užtikrinti atsakomybę už agresijos karą ir visus tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus;
- G. kadangi 2022 m. rugsėjo 30 d. Rusija vienašališkai paskelbė aneksavusi Rusijos iš dalies okupuotas Ukrainos Donecko, Chersono, Luhansko ir Zaporizijos sritis;
- H. kadangi Europos Parlamentas ir daugelis nacionalinių parlamentų ir asamblėjų pripažino Rusijos Federaciją valstybe, remiančia terorizmą, ir valstybe, naudojančia terorizmo priemones;
- I. kadangi Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą yra žiauriausias agresijos aktas, kurį Europos šalies politinė vadovybė yra įvykdžiusi nuo Antrojo pasaulinio karo laikų ir dėl kurio reikia imtis tinkamo teisinio atsako tarptautiniu lygmeniu; kadangi JT Generalinė Asamblėja savo rezoliucijose⁽³⁾ pripažino, kad Rusijos Federacijos agresija prieš Ukrainą yra JT Chartijos 2 straipsnio 4 dalies pažeidimas ir kad Rusijos Federacija turi būti patraukta atsakomybėn už bet kokius tarptautinės teisės pažeidimus, įvykdytus Ukrainoje arba prieš Ukrainą, įskaitant jos agresiją, kuria pažeidžiama Jungtinių Tautų Chartija; kadangi asmenys, atsakingi už agresijos nusikaltimą prieš Ukrainą, negali likti nenubausti;
- J. kadangi Rusijos agresiją taip pat aiškiai pasmerkė įvairių valstybių ir tarptautinių organizacijų, tokių kaip Europos Taryba, ESBO, ES, Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (NATO), Afrikos Sąjunga, Vakarų Afrikos valstybių ekonominė bendrija, Ramiojo vandenyno salų forumas, Amerikos valstybių organizacija, Karibų bendrija, Šiaurės Taryba ir kt., atstovai;
- K. kadangi 2022 m. kovo 16 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas nurodė Rusijos Federacijai nedelsiant sustabdyti savo karines operacijas Ukrainos teritorijoje;

⁽³⁾ JT Generalinės Asamblėjos 2022 m. kovo 2 d. rezoliucija „Agresija prieš Ukrainą“, 2022 m. kovo 24 d. rezoliucija „Agresijos prieš Ukrainą humanitarinės pasekmės“ ir 2022 m. lapkričio 15 d. rezoliucija „Pritarimas kompensacijai ir reparacijai už agresiją prieš Ukrainą“.

2023 m. sausio 19 d., ketvirtadienis

- L. kadangi nuo 2022 m. kovo 2 d. TBT prokuroras atlieka padėties Ukrainoje tyrimą, susijusį su ankstesniais ir dabartiniais tvirtinimais dėl Rusijos Federacijos nuo 2013 m. lapkričio 21 d. įvykdytų nusikaltimų, įskaitant genocidą, karo nusikaltimus ir nusikaltimus žmoniškumui; kadangi, nors Ukraina nėra TBT šalis, ji pripažino TBT jurisdikciją ir su juo bendradarbiauja;
- M. kadangi 1974 m. gruodžio 14 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje 3314 (XXIX) agresija apibrėžiama kaip valstybės ginkluotos jėgos panaudojimas prieš kitos valstybės suverenitetą, teritorinį vientisumą ar politinę nepriklausomybę arba bet koku kitoku būdu, nesuderinamu su Jungtinių Tautų Chartija ir pažymima, kad agresijos karas yra nusikaltimas tarptautinei taikai ir kad agresija užtraukia tarptautinę atsakomybę; kadangi Romos statuto 8a straipsnyje agresijos nusikaltimas apibrėžiamas kaip „asmens, galinčio veiksmingai kontroliuoti valstybės politinius ar karinius veiksmus ar jiems vadovauti, planuojamas, rengiamas, inicijuojamas ar vykdomas agresijos aktas, kuris savo pobūdžiu, sunkumu ir mastu akivaizdžiai pažeidžia Jungtinių Tautų Chartiją“; kadangi agresijos aktu laikomas vienos valstybės ginkluotųjų pajėgų panaudojimas prieš kitos valstybės suverenitetą, teritorinį vientisumą ar politinę nepriklausomybę arba bet koku kitu Jungtinių Tautų Chartijai prieštarujančiu būdu; kadangi pagal TBT Romos statutą agresijos nusikaltimas skiriasi nuo karo nusikaltimų ar nusikaltimų žmoniškumui; kadangi agresijos nusikaltimas paprastai yra vadovybės nusikaltimas, nes jį gali įvykdyti tik tie, kurie turi galią formuoti valstybės agresijos politiką; kadangi Tarptautinis karo tribunolas Niurnberge, kuris daug dėmesio skyrė agresijos nusikaltimui, 1946 m. nustatė, kad agresija yra didžiausias tarptautinis nusikaltimas;
- N. kadangi agresijos karas yra sunkus tarptautinis nusikaltimas, ypač atsižvelgiant į galimą visų rūšių masinio naikinimo ginklų naudojimą, dėl kurio gali kilti katastrofiškų pasekmių pasaulio taikai ir žmonių pragyvenimo šaltiniams, taip pat daroma didelė, ilgalaikė žala gamtai ir klimatui;
- O. kadangi „Barcelona Traction“ byloje Tarptautinis Teisingumo Teismas nurodė, kad pareigos, kylančios dėl agresijos veiksmų uždraudimo, yra pareigos, taikomos visai tarptautinei bendruomenei, o ne atskiroms valstybėms;
- P. kadangi, atsižvelgiant į Ukrainos pateiktus du *ad hoc* pareiškimus, TBT turi jurisdikciją tirti karo nusikaltimus, nusikaltimus žmoniškumui ir genocido nusikaltimą, vykdytus Ukrainos teritorijoje nuo 2013 m. lapkričio mėn., tačiau šiuo atveju jis neturi jurisdikcijos tirti agresijos nusikaltimo, kaip apibrėžta Romos statuto 8a straipsnyje ir Kampalos pakeitimuose, nes nei Ukraina, nei Rusijos Federacija nėra ratifikavusios Romos statuto ir jo pakeitimų, susijusių su agresijos nusikaltimu; kadangi TBT prokuroras nuo 2022 m. kovo 2 d. atlieka padėties Ukrainoje tyrimą; kadangi specialaus tribunolo dėl agresijos nusikaltimo įsteigimas neturės poveikio TBT jurisdikcijai kitų nusikaltimų atžvilgiu ir ją papildys;
- Q. kadangi Europos Parlamentas ir Čekijos, Estijos, Prancūzijos, Latvijos, Lietuvos, Nyderlandų ir Lenkijos parlamentai priėmė rezoliucijas, kuriomis pritariama *ad hoc* tarptautinio specialiojo tribunolo įsteigimui;
- R. kadangi 2022 m. lapkričio 30 d. Komisija pasiūlė alternatyvias galimybes, kaip sukurti atsakomybės už agresijos nusikaltimą prieš Ukrainą mechanizmą; kadangi bet koks sprendimas dėl tokio mechanizmo turėtų būti priimamas glaudžiai bendradarbiaujant su Ukraina;
- S. kadangi 2022 m. gruodžio 15 d. išvadose Europos Vadovų Taryba paragino toliau dėti pastangas siekiant užtikrinti visapusišką atsakomybę už karo nusikaltimus ir užtikrinti atsakomybę už agresijos nusikaltimą, taip pat paragino Komisiją, Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąjį įgaliotinį užsienio reikalams ir saugumo politikai bei Tarybą tęsti šį darbą laikantis ES ir tarptautinės teisės, pabrėždama, kad baudžiamasis persekiojimas už agresijos nusikaltimą yra visai tarptautinei bendruomenei aktualus klausimas;

2023 m. sausio 19 d., ketvirtadienis

T. kadangi JT Saugumo Tarybos veikla padėties Ukrainoje klausimu yra paralyžiuota, nes Rusija turi teisę vetuoti bet kokius esminius veiksmus; kadangi JT Generalinės Asamblėjos rezoliucija 377(V) buvo nustatytas precedentas suteikiant JT alternatyvų būdą veikti, kai bent vienas nuolatinis JT Saugumo Tarybos narys pasinaudoja savo veto teise, kad sukliudytų Saugumo Tarybai vykdyti JT Chartija jai pavestas funkcijas;

1. dar kartą kuo griežčiausiai smerkia Rusijos vykdomą agresijos karą prieš Ukrainą, pakartoja, kad tvirtai remia Ukrainos nepriklausomybę, suverenitetą ir teritorinį vientisumą paisant tarptautiniu mastu pripažintų jos sienų, ir dar kartą ragina Rusiją nedelsiant nutraukti visus karinius veiksmus Ukrainoje, besąlygiškai išvesti visas pajėgas ir išvežti karinę įrangą iš visos tarptautiniu mastu pripažintos Ukrainos teritorijos;

2. pabrėžia, kad Rusijos agresijos nusikaltimas prieš Ukrainą yra aiškus ir neginčijamas JT Chartijos pažeidimas, į kurį tarptautinė bendruomenė negali neatsakyti, siekiant užtikrinti visuotinį saugumą ir taisyklėmis grindžiamą tarptautinę tvarką; dar kartą ragina Komisiją, Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąjį įgaliotinį ir valstybes nares remti siekį užtikrinti visapusišką atsakomybę už visus Rusijos ir jos sąjungininkų bei patikėtinių nusikaltimus, įvykdytus jų agresijos karo prieš Ukrainą metu;

3. pabrėžia, jog skubiai reikia, kad ES ir jos valstybės narės, glaudžiai bendradarbiaudamos su Ukraina ir tarptautine bendruomene, pageidautina per Jungtines Tautas, darytų spaudimą įsteigti specialų tarptautinį tribunolą, kuris patrauktų baudžiamojon atsakomybėn Rusijos Federacijos ir jos sąjungininkų politinę ir karinę vadovybę už agresijos prieš Ukrainą nusikaltimą ir rastų teisiškai pagrįstą bendrą sprendimą šiuo klausimu; mano, kad įsteigus tokį tribunolą būtų užpildyta didelė dabartinės tarptautinės institucinės baudžiamosios justicijos sistemos spraga ir kad tribunolo steigimo procesas turėtų būti grindžiamas Romos statute nustatytais standartais ir principais, taikomais Tarptautiniam baudžiamajam teismui;

4. ragina ES institucijas ir valstybes nares glaudžiai bendradarbiauti su Ukraina, siekti politinės paramos ir ją didinti Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje ir kituose tarptautiniuose forumuose, įskaitant Europos Tarybą, ESBO ir G7, kad būtų įsteigtas specialusis tribunolas dėl agresijos prieš Ukrainą nusikaltimo;

5. mano, kad įsteigus šį specialųjį tribunolą būtų prisidėta prie Tarptautinio baudžiamąjo teismo ir jo prokuroro pastangų atlikti tyrimą, nes tame tyrime daugiausia dėmesio būtų skiriama Ukrainoje, kaip tvirtinama, vykdomam genocidui, karo nusikaltimams ir nusikaltimams žmoniškumui; pakartoja, kad visapusiškai remia Tarptautinio baudžiamąjo teismo prokuroro vykdomą padėties Ukrainoje tyrimą; pabrėžia, jog svarbu, kad Ukraina ratifikuotų Tarptautinio baudžiamąjo teismo Romos statutą ir jo pakeitimus ir oficialiai taptų Tarptautinio baudžiamąjo teismo nare;

6. ragina, siekiant padėti įsteigti šį specialųjį tribunolą, aktyviai naudotis ES viešąja diplomatija ir strategine komunikacija;

7. pabrėžia, kad, nors dar reikės nustatyti konkrečią specialiojo tribunolo sudėtį ir veiklos metodus, jis turės laikytis aukščiausių skaidrumo ir nešališkumo kriterijų; be to, mano, kad specialusis tarptautinis tribunolas turi turėti jurisdikciją tirti ne tik Vladimiro Putino ir Rusijos Federacijos politinės ir karinės vadovybės veiksmus, bet ir Aliaksandro Lukašenkos ir Baltarusijos, kaip sąlygas sudarančios valstybės, politinės ir karinės vadovybės veiksmus, nes iš jos teritorijos ir su jos logistine parama Rusijos Federacija vykdo agresijos karą prieš Ukrainą, o tai priskirtina prie agresijos nusikaltimo pagal jo apibūdinimą Romos statuto 8a straipsnyje;

8. pabrėžia, kad reikėtų nedelsiant pradėti ES parengiamuosius darbus specialiojo tribunolo klausimu, daugiausia dėmesio skirti specialiojo tribunolo veikimo tvarkos nustatymui bendradarbiaujant su Ukraina ir remti Ukrainos ir tarptautines institucijas, renkančias įrodymus, kurie bus panaudoti būsime specialiajame tribunole;

9. ragina ES institucijas, ypač Komisiją ir Europos išorės veikslių tarnybą, tuo tarpu padėti įsteigti laikinąją prokuratūrą ir pažymi, kad šios laikinosios prokuratūros įsteigimas būtų labai svarbus praktinis žingsnis rengiantis būsimo specialiojo tribunolo veiklai dėl agresijos nusikaltimo prieš Ukrainą atliekant tyrimus ir traukiant baudžiamojon atsakomybėn;

10. smerkia Rusijos praktiką blokuoti bet kokius Jungtinių Tautų veiksmus, kuriais siekiama priversti ją atsakyti už agresijos karą prieš Ukrainą;

2023 m. sausio 19 d., ketvirtadienis

11. pabrėžia svarbų specialiojo tribunolo dėl agresijos nusikaltimo prieš Ukrainą vaidmenį siekiant teisingumo Ukrainos žmonėms, atgrasant kitus tarptautinius subjektus nuo neteisėtos Rusijos agresijos imitavimo ir suteikiant galimybių reikalauti atlyginti žalą ir ateityje susitaikyti;
12. ragina ES ir valstybes nares, taip pat jų partnerius ir sąjungininkus dalyvauti diskusijose dėl teisinės galimybės panaudoti Rusijos valstybės turtą reparacijoms už Rusijos įvykdytus tarptautinės teisės pažeidimus Ukrainoje, galbūt, be kita ko, panaikinant tokiam turtui taikomą suverenių subjektų imuniteto apsaugą arba apribojant tokią apsaugą dėl šiurkštaus šių pažeidimų pobūdžio;
13. yra tvirtai įsitikinęs, kad įsteigus šį specialųjį tribunolą dėl agresijos nusikaltimo būtų duotas labai aiškus ženklas Rusijos visuomenei ir tarptautinei bendruomenei, kad V. Putinas ir Rusijos politinė bei karinė vadovybė gali būti nuteisti už agresijos nusikaltimą Ukrainoje; pabrėžia, kad įsteigus šį tribunolą taip pat būtų duotas aiškus ženklas Rusijos politikams ir verslo elitui bei Rusijos sąjungininkams, kad V. Putino vadovaujama Rusijos Federacijai nebeįmanoma atnaujinti įprastų santykių su Vakarų šalimis;
14. pritaria Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rekomendacijai, kuri yra pirmasis žingsnis, kad Jungtinių Tautų šalys narės, bendradarbiaudamos su Ukraina, įsteigtų tarptautinį žalos registrą, kuriame būtų registruojama informacija būsimums reparacijoms dėl visiems susijusiems fiziniams ir juridiniams asmenims padarytos žalos, nuostolių ar sužalojimo, didelės ilgalaikės plataus masto žalos gamtai ir klimatui, taip pat Ukrainos valstybei, padarytos tarptautiniu požiūriu neteisėtais Rusijos Federacijos ir jos sąjungininkų veiksmais Ukrainoje arba prieš Ukrainą, taip pat siekiant skatinti ir koordinuoti įrodymų rinkimą;
15. ragina ES priimti bendrąją poziciją dėl agresijos nusikaltimo ir dėl Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto Kampalos pakeitimų dėl agresijos nusikaltimo; ragina Bulgariją, Daniją, Prancūziją, Graikiją, Vengriją ir Rumuniją priimti ir ratifikuoti Kampalos pakeitimus;
16. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Komisijos pirmininkės pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai, Tarybai, Komisijai, valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams, Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui, Europos Tarybai, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijai, Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurui, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui, Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui, Tarptautiniam baudžiamajam teismui, G7 šalims, Afrikos Sąjungai, Vakarų Afrikos valstybių ekonominei bendrijai, Ramiojo vandenyno salų forumui, Amerikos valstybių organizacijai, Karibų bendrijai, Baltarusijos valdžios institucijoms, Rusijos Federacijos prezidentui, vyriausybei ir parlamentui bei Ukrainos prezidentui, vyriausybei ir parlamentui.